

«ΔΙΑΖΥΓΙΟ Α ΛΑ... ΡΩΣΙΚΑ»

ΤΟΥ ΒΑΛΕΝΤΙΝ ΚΑΤΑΕΦ

(ΑΤΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ)

«Ο τετραγωνισμός του κύκλου», που με τον τίτλο «Διαζύγιο α λά... ρωσικά» ανέβασε πριν από λίγες μέρες, το «Αττικό Θέατρο», είναι μιά αρκετά παλιά, όχι όμως, ως το πω άμεσως, και έντελως γερασμένη κωμωδία. Πρωτοπαίχθηκε (στη Ρωσία) στα 1928, και ο συγγραφέας της, που ζυγώνει τὰ έβδομήντα σήμερα, ήταν, όταν την έγραψε, τριαντάρης. Έκείνο που κάνει έντυπωση και που δίνει τή μεγαλύτερη ίσως αξία στη σατιρική αυτή κωμωδία, είναι ακριβώς τὸ σατιρικό της στοιχείο, τὸ ίδιο στοιχείο που δάζει και τή σφραγίδα του χρόνου στο έργο, τὸ «χρονολογεί».

Έντελως ανώδυνη είναι, θέβαια, ἡ σάτιρα του Βαλεντίν Κατάεφ, λέγονται όμως στο έργο και δείχνονται πράγματα, που σήμερα δέν ξέρω αν θά μπορούσαν νά είπωθούν και νά δειχτούν έστω και με τὸν ίδιο ανώδυνο τρόπο, στη Ρωσία. «Μποέμ» σαν τούς ήρωες του Κατάεφ, που θυμίζουν στο άθλιώτερο ίσως, τούς μποέμ του Murger, θά τολμούσε νά παρουσιάση σέ θέατρο (ή σέ μυθιστόρημα) ένας σημερινός Ρώσος συγγραφέας; Και θά μπορούσε σημερινό ρωσικό κοινό νά ίδῃ σέ ρωσικό θέατρο έστω και πρόσωπα κωμωδίας νά σταυλιζωνται και όχι νά στεγάζωνται σαν πλάσματα ανθρώπινα, σέ ανθρωπινές κατοικίες με στοιχειώδεις χώρους, και ν' αλλάζουν γυναίκα ἡ άντρα σαν ν' αλλάζουν πουκάμισο, και ν' αναρωτιούνται με άνησυχία για κάθε πράξη τους, και τήν πιο «ίδιωτική», αν είναι ἡ όχι σύμφωνη με ὅ,τι ὀρίζει τὸ κόμμα; Τέτοια «αὐτοκριτική», ὅσο ανάλαφρα κι αν γινόταν, δύσκολα φαντάζομαι ὅτι θά ήταν άνεκτή σέ σημερινή ρωσική σκηνή ἡ σέ σημερινό ρωσικό έντυπο, γιατί ἡ αὐτοκριτική, ὅσο και αν έχει στόχο τὸν ίδιο τὸν έαυτό μας και τὸν τόπο μας, είναι πάντως επίκριση, δείχνει έλαττώματα ούσιαστικά, ίσως και άγιάτρευτα, ίσως και ὑποστασιακά δηλαδή συνδεδεμένα με ὠρισμένο καθεστώς κοινωνικό και πολιτικό, με ὠρισμένη νοοτροπία, και αυτά τὰ έλαττώματα οἱ σημερινοί ἡγέτες της Ρωσίας δέν θά έκριναν ίσως φρόνιμο νά τ' αφήνουν νά δειχνωνται, ιδίως με τὸν μεγεθυντικό φακό του θεάτρου. Τὰ έν οἶκω μή έν δήμῳ.

Δέν ξέρω αν ἡ κωμωδία του Κατάεφ παίζεται σήμερα στη Ρωσία. Ωστόσο, οἱ Ρῶσοι θεατές του 1928 πόσο θά τή χαρήκανε! Τί άνάσα αυτός ὁ χαριτωμένος διασυρμός θεσμών και καταστάσεων και αντιλήψεων, που και μόνο γιατί μάς επιβάλλονται ξυπνοῦν μέσα μας τίς πιο βίαιες αντιδράσεις! Τί ευχαρίστηση νά βλέπεις νά σατιρίζεται και νά γελοιοποιείται κάτι που με τήν ὑπερβολή και τή μηχανικότητά του, καταντᾷ γελοίο, πολύ περισσότερο ὅμως έπειδῃ πρέπει, θέλοντας και μή νά τὸ δεχτείς, γίνεται αντιπαθητικό, ίσως και μισητό. Αὐτή τήν ιδιαίτερη βαθιά ικανοποίηση του Ρώσου θεατῆ του 1928 δέν μπορεί, φυσικά, νά τή νιώσει ὁ σημερινός Έλληνας θεατής, ἀπολαμβάνει ὅμως τή χάρη τῆς κωμωδίας του Κατάεφ, και τή νεανική της δροσιά και τὸν οίστρο της.

Τὸν οίστρο τοῦτο τὸν αίσθανόμασται και στο παίξιμο τῶν ἡθοποιῶν. Προπάντων οἱ τρεῖς κύριοι άνδρικοί ρόλοι ερμηνεύονται από τὸν Γιώργο Πάντζα, τὸν Άνδρέα Μπάρκουλη και τὸν Γιάννη Βογιατζῆ με πολύ κέφι και χωρίς καμμιᾶ αλλοίωση του τόνου τῆς κωμωδίας. Άλλά και τούς δυὸ γυναικείους ρόλους τούς αποδίδουν σωστά, ἡ Γκέλυ Μαυροπούλου και ἡ Βιδέτα Τσιούνη. Γεμάτη ζωντάνια ἡ μετάφραση τῆς Ίουλίας Ίατρίδη, ὅπως ὅλες οἱ μεταφράσεις της. Τὸ σκηνικό και τὰ κοστούμια του Σπύρου Βασιλείου ὑπογραμμίζουν έπιτυχημένα και τὸ σατιρικό και τὸ έποχικό χρώμα του έργου. Έπιτυχημένα μού φάνηκε και ἡ μουσική του Μιμη Πλέσσα.

ΚΛΕΩΝ Β. ΠΑΡΑΣΧΟΣ